

ТЕАТРАЛЬНА МАЙСТЕРНЯ „БЕРЕЗІЛЬ“ № 1

імені 45 ЧЕРВОНОПРАПОРНОЇ ДІВІЗІЇ

ТЕАТР імені ШЕВЧЕНКА

Вулиця Леніна № 5.

27 ТРАВНЯ 28

РУР

Одна дія сучасного менту.

Робота присвячена Червоноармійцям 45 Червонопрапорної дивізії.

ЖОВТЕНЬ

3 картини боротьби і перемоги.

Робота присвячена Червоноармійцям 45 Червонопрапорної дивізії.

Автор—**Майстерня.**

Режисер—**Лесь Нурбас.**

Декорация—**Вадім Меллер.**

Танці—**Валентіна Чистякова-Нурбас.**

Роль—**Харитон Гельзін.**

Машиніст—**Назимир Домбровський.**

І.

УЧАСТЬ ВЕРУТЬ:

Авдієва, Бабієва, Гавриленко, Даченко, Коваленко, Комароцька, Костенко, Магат, Матвієва, Надогарно, Пароненко, Пігузович, Пилипенко, Смерека, Сушко, Титаренко.

Антонович, Балабан, Береза-Нудрицький, Гірик, Грабовський, Домашенко, Запорожець, Ігнатюк, Ірій, Карпенко, Кононенко, Шасоха, Новик, Попов, Савченко, Сашенко, Стеценко-Бідний, Стасун-Сагайдачний, Татко, Трікіс, Ходимчук, Хоткович, Шагайда.

ІІ.

УЧАСТЬ ВЕРУТ:

Авдієва, Бабієва, Гавриленко, Даченко, Коваленко, Комароцька, Костенко, Магат, Матвієва, Надогарно, Ношадименко, Пароненко, Пігузович, Пилипенко, Смерека, Сушко, Титаренко, Чистикова.

Антонович, Балабан, Береза-Нудрицький, Домашенко, Запорожець, Ігнатюк, Ірій, Карпенко, Кононенко, Лопатинський, Шасоха, Попов, Савченко, Сашенко, Стеценко-Бідний, Татко, Трікіс, Ходимчук, Хоткович, Шагайда.

Квитки що дня від 12-3 і від 6-8 веч.

Початок о 9 год. вечора.

Адміністрація Мистецьк. Об'єднання „Березіль“.

1.-

" Р У Р "

Червоноармійці:

Антонович Данило
Ірїй Андрій
Копоненко Митрофан
Лоткевич Сергій
Масоха Петро

Капіталісти француз:

Гірняк Ярко
Савченко Микола.-

""

німецькі:

Запорожець Олександр
Балабан Борис.-

Капітал

Смерть

Генерал

Ігнатювич Гнат
Шагайда Степан
Допатинський Фавст.

Робітниці:

Авдіїва Ярина, Бабіївна Ганна, Гавриленко Ольга, Даценко Леся, Коваленко Ганна, Комарецька Любов, Костенко Варка, Марат Олена, Матвіїва Татяна, Недогарко Катря, Нецадищенко Ріта, Пилипенко Наталка, Пігулович Зінаїда, Смерека Антоніна, Титаренко Надія.

Робітники:

Береза-Кудрицький Павло, Грабовський Мусій, Карпенко Сергій, Новик Михайл, Попов Олексій, Свашенко Семен, Стеценко-Відний Василь, Станук-Сагайдачний Гриць, Тягно Борис, Триліс Гриць, Подимчук Олекса.

«РУР» театральної майстерні «Березіль»

П'єса «Рур» була твором колективної роботи першої майстерні Мистецького об'єднання «Березіль». Друкований текст твору не зберігся, проте нещодавно у фондах Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України було знайдено рукопис¹. Повний текст п'єси було розшифровано та впорядковано, оскільки порядок сторінок було порушено. У процесі розшифрування було збережено тогочасну орфографію. Окрім того було виявлено додатки – ремарки стосовно музики та схему декорацій. Відновлений текст проілюстровано фотографіями з декількох джерел, у тому числі фотоматеріали з сайту «Open Kurbas: цифрова колекція».

На відміну від рукопису з Музею театального, музичного та кіномистецтва України², який містить сім картин, ця версія більш розширена, вона містить дев'ять картин. Тобто ймовірно, що деякі з картин у тому варіанті були об'єднані, скорочені або не збереглися.

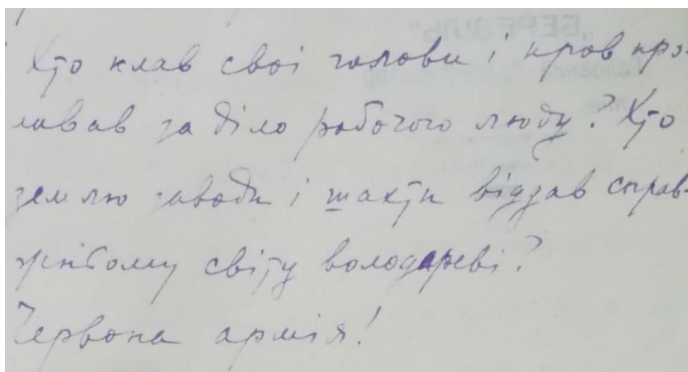

На рукописі видніється підпис: *«Записав примітки і зробив П.К.»*. Припускаємо, що п'єсу задокументував Павло Кудрицький або, як він сам називав себе – Павло Береза-Кудрицький, що є його театральним псевдонімом.

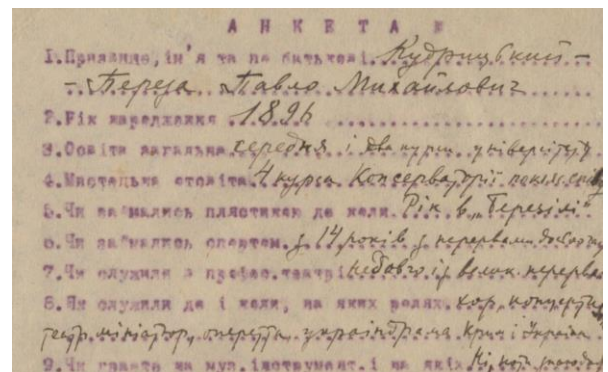
Для підтвердження цієї гіпотези було порівняно почерк автора рукопису та Павла Берези-Кудрицького, котрий знайшли в його «Анкеті» від 12 серпня 1923 року. З першого погляду, помітна схожість в написанні літер, особливо «д», «т».

¹ Фонд №177, Опис №2, Справа №407

² Інвентарний номер Зм 8803

Фрагмент зі знайденого рукопису

Анкета Павла Кудрицького

Він став одним із перших членів Мистецького об'єднання «Березіль» та навчався в студії під проводом Леся Курбаса. У 1923 р. Після випуску з майстерні «Березолю», працював у театрі в якості актора і режисера. Серед його театральних робіт – ролі Поля та Доктора Норвуда у виставі «Джиммі Хіггінс», робітників у виставах «Жовтень» та «Рур», постановка п'єси «Комуна в степах» Миколи Куліша. Як відомо, запис тексту «Рур» – це не єдина його робота з підготовки матеріалу до вистав.

Сам Курбас згадував про «Рур» не як про п'єсу, а як про «театральну штуку». Можливо через те, що його головна задача була не створити п'єсу як повноцінний театральний елемент, який можна в подальшому широко використовувати, а як елемент, який є не таким змістовним, але в широкому діапазоні здатен показати і розповісти про тодішні революційні події в замаскованій театральній формі. Тобто головним все ж залишається подія, а саме – революція і стратегічна наступальна операція, котру залишити без уваги неможливо.

У п'єсі «Рур», описане протистояння між Німцями та Французами, постійно згадується про виграші та поєднання між собою їх ресурсів. Передумовою цього став реальний Рурський конфлікт.

У 1919 році Версальською умовою на Веймарську республіку було покладено зобов'язання зі сплати репарацій країнам-переможницям у Першій світовій війні. Особливо на виконанні умов

наполягав президент Франції Раймон Пуанкаре. Однак в 1921 році виникли проблеми з поставками, після чого 8 березня 1921 року французькі та бельгійські війська окупували міста Дуйсбург і Дюссельдорф. У 1922 році через погіршення економічної ситуації у Веймарській республіці союзники відмовились від грошових репарацій на користь натуральних виплат. В 1923 році республіка знову затримала виплати, що було використано Францією, як привід для повторної окупації Руру.

В результаті окупації було зайнято близько 7% повоєнної території Німеччини, де видобувалось 72% вугілля й вироблялось понад 50% чавуну та сталі, однак Раймон Пуанкаре хотів досягти для Руру та Рейнланду статусу аналогічного з Саарським районом, де теоретично район належав німцям, а фактично влада була у руках французів. Окупація викликала народний бунт і «пасивний супротив», до якого народ закликав рейхсканцлер Вільгельмом Куно. В результаті виробництва та виплати зупинились, окупаційна ж влада в свою чергу ввела штрафи та каральні операції, внаслідок яких загинуло 137 людей, а також був страчений член фрайкора Альберт Лео Шлагетер. Також зі сторони німців був і мовний тиск, всі слова французького походження замінювались німецькими. Виплата зарплат працівникам регіону в цей час лягла на плечі німецької влади, що було вирішено за рахунок додаткового випуску грошей. Але це потягло за собою ще більше економічні та соціальні проблеми.

26 вересня 1923 року новий рейхсканцлер Густав Штресеман був змушений оголосити про припинення пасивного спротиву. Цим скористались Реакційні сили в Баварії і запровадили диктатуру. За загальними підрахунками економічні втрати внаслідок Рурського конфлікту склали від 4 до 5 млн золотих марок. Франція під тиском Англії та США підписала угода МІКУМ, а окупація Рурського регіону завершилась у липні-серпні 1925 року.

«Дієві особи» поєднують в собі історичність і стилістику вистави – узагальнення, умовність, образність. На сцені діють самостійні потужні образи-символи: Смерть, Капітал, Червона армія. У такий спосіб зображується ідейна сутність ролей, що є

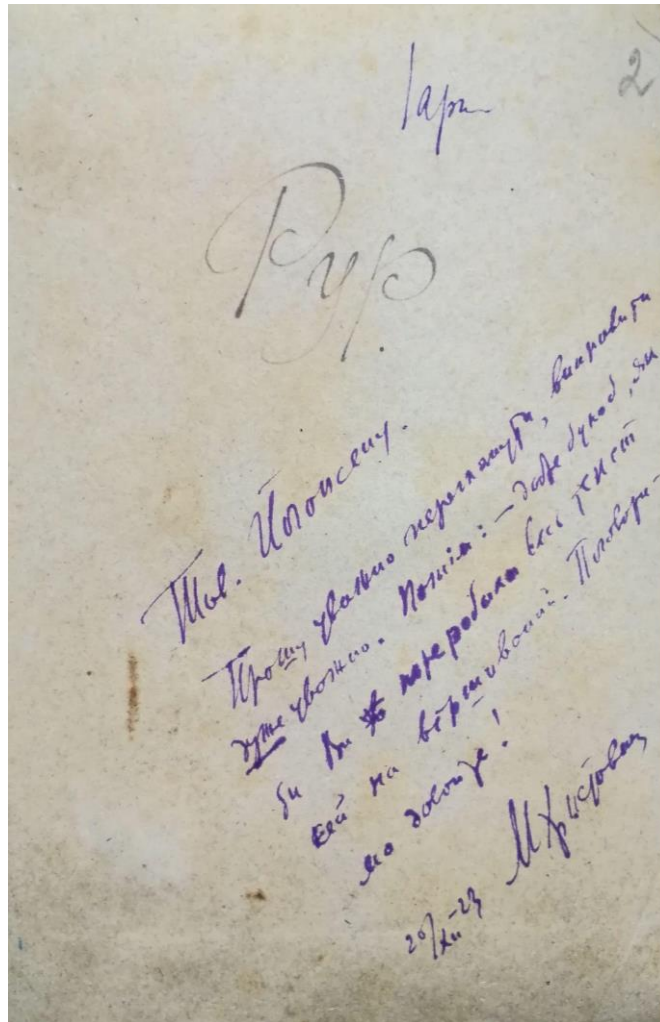
подібним до вертепних вистав. На противагу їм виступають фігури, зрозумілі пролетарському глядачеві: робітники-комуністи, робітники-бунтарі та капіталісти німці і французи. Вони майже постійно з'являються групами, які можна відрізнити лише за кольорами костюмів, адже важливим елементом агітки є масові сцени. Герой веде діалог з умовним античним хором, одночасно транслуючи гасла «товаришам»-глядачам.

Актори грають умовні ролі в умовному просторі. Задники, виготовлені В. Меллером виконані у кубічному стилі з таблоїдними підписами місця дії – «Англія», «Франція», «Германія», «ССРР». На їхньому тлі режисер вибудовує композицію, ніби з полотен Делакура. Маса робітників, які грудю лежать один на одному, виступає тлом для центральної фігури. По їхнім тілам на зустріч Смерті вилазить Капітал. Концентровані образи-маски у поєднанні з схематизованими пластично виразними мізансценами демонструють естетику «театру акцентованого впливу» Курбаса.

Головним конфліктом тут стає саме велика різниця між державами, та їхніми устоями. Різні держави – різна ментальність та різні цілі. Різні люди, котрі будуть стояти на своєму і будуть думати в першу чергу за себе, за своє майбутнє і що «добре» сьогодні – не гарантує «добре» завтра.

«Це була хроніка, жива і злободенна. Вакханальна зміна кабінетів, знецінення валюти, страйки робітників, опір фашистів, червоні загони – все це в яскравих театральних образах було втілено в цій агітці», – Лесь Курбас.

Окрім рукопису “Рур” також було знайдено записку від М.Христового адресовану тов. Йогансену. В ній М.Христовий звертається до тов. Йогансена з пропозицією переробити текст у віршований. Чи була здійснена ця задумка – невідомо.

«Тов. Йогансену

Прошу уважно переглянути, виправити дуже
уважно. Потім: - добре було б, якби Ви
переробили весь текст сей на віршований.
Поговоримо добре?

20/XII - 23 М. Христовий»

Волошин Евеліна-Єлизавета Віталіївна

Косвінцева Дарія Олександрівна

Середа Валерія Русланівна

Шикула Дарина Михайлівна

Упорядковано під керівництвом Шкарабана Миколи Миколайовича.

РУР

1 дія сучасного менту

Записав і примітки зробив П.К.

Передмова автора

П'єса-агітка «Рур» була складена І-ю майстернею М.О. «Березіль» ім. 45-ої Червонопрапорної Волинської Дивізії і виставлена вперше в м. Києві в театрі ім. Шевченка 23 лютого 1923 р. на 5 роковини Червоної Армії для червоноармійців 45-ої дивізії, яка являється шефом майстерні.

П'єса йшла багато разів в Києві, Харкові і Б.Церкві як окрема вистава, так і разом з другою агіткою, також твором І-ї майстерні – «Жовтень», темою якого є революційні події від початку революції до наших днів.

При постановці агітки «Рур» в ґрунт був покладений принцип яскравої театральності при повному відкиненні всякого психологізму, індивідуальних переживань і всякого натуралізму в засобах виявлення. Головна дієва особа – маса. Навіть ті моменти дії, які ведуться окремими персонажами, є також виявлення переживань кляси або найменше групи.

З технічного боку п'єса не вимагає для постановки ніякого особливого приладдя – може йти в сукнах. Необхідно лише яким-небудь засобом дати глядачеві зрозуміти, що місце дії переноситься з однієї країни в другу.

В постановці І-ї майстерні це питання було розрішено художником-конструктором В.Меллером в той спосіб, що в глибині сцени поміж двома під углом поставленими завісами на рамах (дивись додаток ч. 2) стояв великий ліхтар з транспарентними надписами країн, який освітлювався з середини.

Ліхтар повертався коло своєї осі, що давало можливість в одну мить міняти місце дії і вести всі дев'ять картин п'єси без антрактів, як це і було задумано режисером.

Костюми: робітнича маса в своїй звичайній буденній одежі. Належність до тієї чи іншої національності відзначається у чоловіків стрічками, а у жінок хустками відповідного кольору.

В ССРР – червоного,

Франції – зеленого,

Німеччині – білого.

Пани-капіталісти у фраках. Французьке військо: офіцер – кепі,

мундир або куртка, червоні штани. Жовніри в касках, які вживались в минулу війну, і в шкіряних куртках.

Смерть – гарний балахон з білими нашивками, ховаючий всю постать; на голові чорний капюшон з вишитими перехрещеними кістками.

Грим звичайний у всіх.

Коли є можливість, допускаються світлові ефекти, в розумінні збільшення і зменшення світла в відповідних місцях.

Майже всі сцени йдуть в супроводі музики, завданням якої є ввести глядача у настрій даної

сцени, дати їй певного емоціонального офарблення і ритмічно організувати як глядача, так і актора (розподіл музики по сценах і характер її дивись додаток ч. 1)

Більшість слів в п'єсі розподілена між окремими виконавцями, які не мають визначеної ролі. Для означення таких місць вживалися умовні знаки:

Р.ч. – робітник чоловік.

Р.ж. – робітниця жінка.

Коли ці слова вимовлялись кількома виконавцями, то зазначалось просто «Група» чоловіків чи жінок, залишаючи режисеру повну свободу розміщення її на сцені.

Дієві особи:

Капітал – зігнутий в зморшках, старий жовчний знервований, лисий дегенерат

Смерть

1-й
2-й
3-й
4-й
5-й

червоноармійці

Робітник-комуніст, що іде агітувати в Німеччину

Робітниця дівчина його наречена

Робітник-комуніст німець

Робітник-бунтар німець

Робітник-комуніст француз

}1-й капіталіст
2-й капіталіст

французи

1-й капіталіст
2-й капіталіст

німці

Робітники і робітниці в масі

Картина I

Пролог. Місце дії ССРР.

Музика №1. Завіса йде на 3-ій такт.

На сцені стоять 5 червоноармійців в повному військовому вбранні з рушницями коло ноги, рослих бадьорих. Починають говорити всі разом

5 червоноармійців: На всіх просторах земної кулі одна єдина пролетарська армія!

Середній червоноармієць (3-й з правого боку): Хто царат подолав і шляхетну його камарілью? Хто на кордонах розбив затію штиків капіталу?

Всі: Червона армія!

3-й червоноармієць: Хто клав свої голови і кров проливав за діло робочого люду? Хто землю заводи і шакти віддав справжньому світу володареві?

Всі: Червона армія!

4-й червоноармієць: Селянине! Спокійно обробляй свою землю!

1-й червоноармієць: Робітники, без тривоги крути свій станок!

2-й червоноармієць: Не бійся, жіноцтво, за дітей своїх!

5-й червоноармієць: Рости, сил набирайся, молоде покоління!

3-й червоноармієць: Хай міцніють основи завтрашнього дня!

4-й червоноармієць: Твердо і певно стоїть на варті

4-й і 5-й: У п'ятьох кінцях нашої країни

4-й, 5-й і 2-й: Кров твоєї крові, кість твоєї кости

2-й, 3-й, 4-й, 5-й: Велика могутня загартована в бою

Всі: Червона армія! – Через наші кордони пролетіти не зможе ворожий птах! *(музика кінчилась)*

3-й: А пам'ятаєте, товариші, як Денікіна гнали від Орла за Київ, Харків аж на Дін. Як знову серця загорілись прибиті. Як радість засяла в пролетарських хатах. Як гнали ми білих довгими ночами. Їх слід на землі випікали вогнем. Бурею порива, що палав в наших грудях в горнилі повстань сплавляли їх опір.

5-й: А діла Перекопські, з Врангелем бій. Колчака як тиснули на Уральських горах. Врозумляли німців, Петлюру зламали, як гнали поляків від саму Варшаву.

2-й: Приємно згадувати в вечірні години у теплій казармі всі славні події. Як у дзвона вічності ми вибивали останні години світовому капіталу. Що перша година – царя поховали.

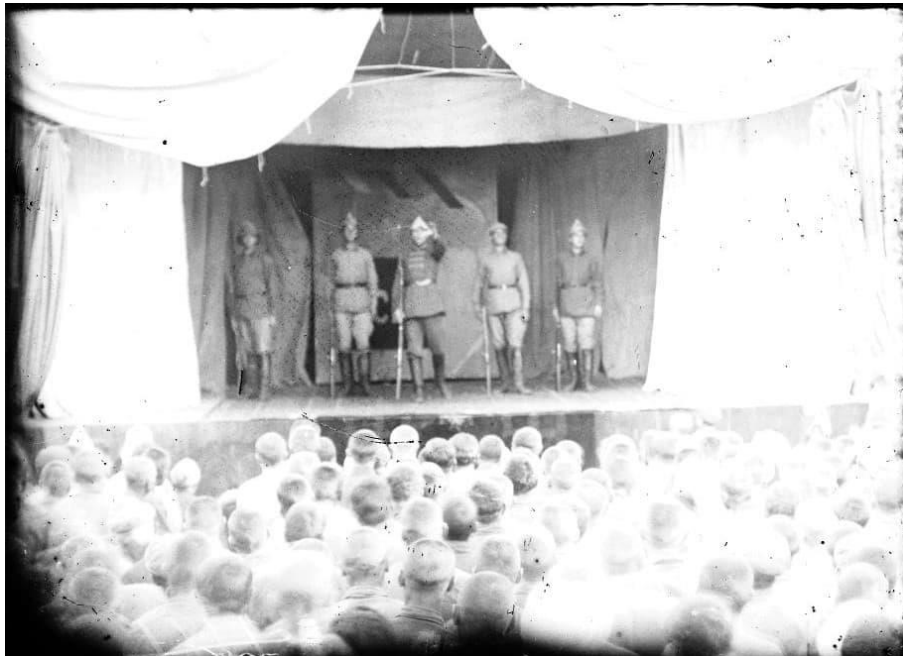
5-й: Що друга година – Денікін в могилі.

1-й: Що п'ята година – Петлюру й поляків розбили.

4-й: Що десята година – мир певний на землях радянських!

3-й (*вступає та сама музика*): Ще три їх осталось, останні години і прапор червоний над світом замає.

Всі: Стискайте рушниці міцніше в руках. На кордонах бачність, нагострюйте слух! Через наші кордони пролетіти не зможе ворожий птах!

II картина

Танок робітників ССРР.

На початок другої сцени червоноармійці росташовуються на п'яти кутках кону так щоб не заважати танцюючим. Після перших тактів зникають за куліси. Музика №2. С половини веселого бадьорого зі сміхом танку гурт танцюючих відходить в глибину, продовжуючи танок в повільному темпі зі зменшеним рухом з'являючись фоном для п'яти дівчат, які виходять на авансцену с словами:

5 дівчат: Благословенний спочинок після праці важкої. Він дає нам рум'янець, здоров'я і силу для нових подвигів у боротьбі, для днів буденних дальшої праці. Благословенна праця – в ній вся наша могутність, в ній чуємо ми, як вібруєм в бутті. Благословенні дні, ясні після перемоги, природа, що вкупі з нами радіє, машина – наш вірний союзник у боротьбі! Благословенний весь робочий люд!

На останній фразі дівчата повертаються до маси робітників, яка разом з ними з новим запалом продовжує танок деякий час після чого всі падають зі сміхом на землю, залишаючи вільною авансцену. Вибігають назустріч один одному робітник-агітатор що їде в Німеччину і його дружина.

Робітник-агітатор: Сьогодні я їду.

Дівчина: Сьогодні!?....

Робітник: Сьогодні. Я мушу йти.. Я йду, щоб працювати, щоб знайти знання, щоб це знання віддати людям. Перемогою нашою відкрилися нам двері. Я бачу величезний світ, просторі небеса. Я хочу працювати, щоб нам відкрилися ще більш широкі далі.

Дівчина: Але в цілком инакшому тебе я бачу світлі... Юрба, трибуни височінь і на трибуні ти. Ще бачу бій, гармати, мітралези... З червоним прапором ти на чолі несешся в бій... Всі з тобою... Ти!...

Робітник: Ні! Не те. Пройшов кривавий час. Красивих слів доволі. Ми йдемо щоб будувати світ новий. Герой є той, хто рухає вперед людство, весь світ, природу, твердо, сміло безупинно під прапором знання. На останні його слова всі робітники піднімаються з доля і з сміхом і плеском в долоні знову йдуть до танцю. Протанцювавши кілька тактів зникають по одній парі.

III картина

Англія.

Під затихаючі звуки музики танку робітників двоє німецьких і двоє французьських капіталістів вносять на кріслі Капітал, який корчиться від звуків музики.

Капітал: Спиніть цю музику! Спиніть цю музику! Дайте вати в уха... Я не можу слухать, я не можу чути, як вони радіють. Поставте греблю аж до самих хмар. Хай вітер зі сходу звуків не несе. Я маю гроші... Я дам вам гроші і... Я не можу слухати як вони радіють.

1-й французький капіталіст: (*капіталу*) Я маю вісти, свіжі, найновіші.

1-й німецький капіталіст: Я маю пляни блискучі і дотепні!...

Капітал: Які там вісти, які там пляни? Шоста частина земної кулі для нас пропала. Що ваші пляни, що ваші вісти? Мені стає тісно, мені стає душно. Я чую як ґрунт з під ніг утікає. Я ночі не сплю. Ви знаєте часом, в ночі безсонні з'являється привид, вже він зі сходу, у блюзі робочій, з червоним прапором, іде він на мене. А очі, ті очі, мерзне

кров в жилах і така ненависть в них, що аж в'яне земля і сила така, така певність побіди...

Я ліків шукав купував лікарів і ніхто мені сну повернути не хоче. Кажіть же, кажіть!

2-й німецький капіталіст: Я хочу....

1-й французьський капіталіст: Не ви!

1-й німець: Стривайте!

2-й француз: *(до 1-го француз)* Глядіть. Одведіть їх у бік. Я сам постараюсь наш потяг розказати

Перший француз відштовхує німців від Капіталу

Обидва німці: Дозвольте!...

1-й француз: Панове, прошу вас на одне словечко. Облекшити ми хочемо ва-

ші виплати і скоро вся справа ясна вам буде.

Німці разом: Облекшити виплати?!...

1-й німець: Слухаю...

2-й німець: Уважно...

Відходять всі троє на бік і мімічно виявляють жваву розмову

2-й француз: *(до Капіталу)* Нагода зібрати капітал великий. Капітал всіх країн між собою у сварці і сила ніяка помирить їх не може. І нафта, залізо, і вугіль, і мідь, проценти і ренти акції, борги, наслідки війни, непевні границі, зі сходу рука це скористуватись може. Задушить нас.

Капітал: Як?! Що ти сказав?

2-й француз: Напевне так буде, це статися мусить.

1-й німець: *(до Капіталу)* Що там говорять?!..

2-й німець: Ми мусимо знати!!...

1-й француз: Стривайте панове!

2-франц.: Спиніться на хвилю!

1-й франц.: *(Стиха 2-му франц.)* Одведіть їх подалі, я розмову скінчу.

1-й німець: Це явний наскок на наші кишені!...

2-й німець: Це явне зламання міжнародного права!...

1-й франц.: Повірте панове!...

2-й франц.: Одну лиш хвилину.

Капітал: Одійдіть кажу вам, вам кривди не буде!

Обидва німці: Скоряємось.

2-й німець: Що ж, пасинками стали!

Німці відходять з другим французом

1-й француз: *(до Капіталу)* Найдужчая сила на світі це ми. Це Франції дух Бонапарта народу. У нас горда думка і засобів сила. Що німець – розбитий лежить! Нам ще його страшно, але як би так обессилить його до самого краю і Рурський вугілля і Везувійську сталь, Ессенські заводи, Лотарингську мідь разом перевінчати французьким шлюбом. Увесь капітал в одні руки з'єднати.

Капітал: Капітал з'єднати?

1-й француз: В рукавицях залізних стиснути всю Європу і кулак панцирний пхнути там на схід. Пролетаріят вбрати в залізні шори.

Капітал: Я бачу рятунок!

Обидва німці: Там мова про нас!

1-й німець: Ми чули!

2-й німець: Ми знали!

1-й франц.: Війну ви програли.

2-й німець: Договорів зламання!

1-й німець: Версальський договір!

2-й француз: Ми вам заплатимо.

1-й француз: Скільки?

1-й німець: І чути не хочемо!

2-й німець: Як смієте ви?!

Французи разом: П'ятнадцять відсотків...

1-й німець: Зневага для нації!

2-й німець: Французський шовінізм!

Французи разом: Сімнадцять!

2-й німець: Ні в які не входим розмови

1-й німець: Вітчизну ми продавати не станемо

Французи разом: А двадцять?...

Німці разом: Чи брати?

1-й німець: (до 2-го) О рідний мій брате!

2-й німець: (до 1-го) О брате коханий!

1-й німець: О горе побіженим!

2-й німець: Програли ми все!

Французи разом: А двадцять?

Німці разом: Не смійте!

Капітал: Дам 25!

Французи разом: двадцять п'ять?

Німці разом: І п'ять?

1-й німець: Що можемо ми подіяти з насиллям?!

2-й німець: Програвши війну, програли ми все. Ми згодні.

Французи разом: Нарешті!

1-й німець: Ідем на всі уступки. Ми коримось вам...

Німці разом: Але прийде час...

2-й француз: Той час не прийде.

1-й француз: Не підете в згоду, з'їсть вас комуніст.

Капітал: Годі вже, киньте! В одну треба лаву всьому капіталу стати проти них. Досягли ми сьогодні успіхів великих. Все в плян ми проводим, женете своє військо у їхній край. Я чую як кров теплішає в жилах. Хаймаєте шахти, копальні, заводи... Запевне сьогодні я зможу заснути. Забираєте в руки половину Європи. Вже лекше. Капітал у єдиних руках. А на завтра ми руку на Москву накладем.

1-й француз: Відкриваються нові можливості нам.

2-й франц: Східня зараза затихне і в нас

Капітал: Єдиною лавою!

Французи разом: Єдиною лавою!

Німці разом: Скоряємось долі.

1-й німець: *(подає руку)* Для загальної справи

2-й німець: *(подає руку)* Жертвуєм приватніми

Капітал: Червоні сатрапи, прийшов вам кінець. Попіл залишиться з вашого краю. З ваших конституцій на каміні камінь. Прапори червоні – в полум'ї згаснуть. *(До носяться звуки музики №2-танок робітників)*

Ох вітер зі сходу. На сотні миль несе їхню радість. Я не можу їх чути. Несіть мене геть. Залийте вином! Дрож у моїх костях у моїх нервах. Але на цей раз не довго радітимеш! Вже близькі кінець! Ох, холодно, страшно. Несіть несіть! Як вони радіють... Як вони радіють... *(Французи виносять Капітала)*

Німці разом: При першій нагоді війну виграєм.

1-й німець: Дивимосся в оба *(зникають. Музика танку №2 дужчає)*

IV картина

ССРР

Робітники зі сміхом в радісному танку влітають на сцену. Після декількох тактів не спиняють руху межі ними починається радісне перекликання. Говорять в розмірі музики.

1 дівчина робітниця: Товариші ви чули? Швидкому часі наш старий завод знов піде в рух!...

Робітник: А на нашому заводі виробили ми вдвоє проти норми...

2-а дівчина: А до нас привезли нові машини

2-й робітник: А у нас покінчили безграмотність навіки...

3-а дівчина: А наш завод швидко зі всіх буде перший!...

2-а дівчина: Ні наш буде перший!...

Всі: Ні наш, наш, наш, наш!

Танок тріває далі, потім зменшується поволі темп і робітники поступово спиняються прислухаючись.

Робітник: Ви чуєте? Гудки!

Група жінок: Заводи заспівали.

Група чоловіків: Робітничі півні.

Група жінок.: Сповідчають день.

Р.ж.: Це Ленінський завод.

Р.ж.: А це завод Маркса.

Р.ч.: А це гудок на заводі....

Група жінок і чоловіків.: Жовтневої революції.

Всі: Починається наш робітничий день. Розходимось. До завтра. Доброї роботи!

Вибігає робітник-агітатор, що йде в Німеччину.

Роб-агіт.: А поки підете на наші заводи я хочу ще раз стиснути ваші руки. Попрощатися з вами на довгий час.

Одна група чол і жін.: Ідеш?

Друга група: Сьогодні?

Роб-агіт.: За рік я повернусь (*звертаючись до своєї нареченої*). Будемо згадувати про себе, правда?

Всі: Будемо згадувати!

Кілька голосів: В Німеччину шлях?

Робітник-агітатор: В Німеччину, товариші. Бувайте здорові.

Група чол і жін: Щасливої дороги.

Перша/Друга група: Подавайте вістку до нас!

Всі: Щасливої дороги! *(повертають один до другого)* Пора нам. Пора.

Всі розходяться

V Картина

Німеччина. Рур.

Світло дуже зменшене. Під бурхливу тривожну музику вбігають перелякані німецькі робітники і метушаться в повній растеряності по сцені то з'єднуючись то розбігаючись.

1-ша група: Французи!

2-га група: *(за ними слідом)* Військо!

3-я група всі разом: Французи!

Всі: *(приглушено і перебігаючи від одного до другого)* Куди діватись нам *(2 рази)* Що буде, що робити *(два рази)*. Пропали ми *(2 рази)* Тихше.... *Всі пригнулись до землі. (Пауза)* Піднімаючись з новим рухом. Звідкіль вони взяли *(2 рази)*

(Одбігають на середину сцени проти місця звідкіль вибігали)

Глядіть! Ось! *(Пауза)* Це наші ще!

Нова група чол і жін: Французи! Рятуйтеся!

Всі: Французи!!! *(музика спиняється. Тріскотня барабанів. Всі пригінються до долу стиха трівожно переговорюються).* Вони вже тут. Вони прийшли. *(кілька разів повторюючи).*

Входить французький офіцір, барабанички і кілька душ французьких жовнірів

Франц. офіцір: До ніг усі! Навколюшки ставайте. Ми всякий опір силою здолаєм. Не смійте бунтувати. Повинуйтесь наказам. Ми жартів не знаєм. Імперіалізм війшов в країну вашу. Безпощадною, панцирною рукою цей край загортаєм під свою ми владу.

Група працівників і жінок: Як?....

Друга група: Чи всі чули?

Офіцір: Від нинішнього дня тут Франція буде. На схід просуваємо кордони свої. Багатства країни до нас переходять. Всі податі ваші ми тепер збираєм. Про свою республіку вам треба забути. Тут Франція нині і все тут французьке!

Група робітників: Як трапилось це?

Друга група: У чому тут річ?

Офіцір: Війну ви програли і платите борги. Чим швидше це зробите тим краще для вас. Тому об'являєм: подвоїти працю, зменшити платню, обмежитись в тратах і {в} армію нашу окупаційну сто тисяч людей готувати вам треба.

Групи: *(кожна кричить одну фразу)* Протест! Це насилля! При чому тут ми? Ви не маєте права!

Всі: Насильники ви!

Робітник-бунтар: *(стає на чолі маси)* Невже вам з нами рахуватись не треба? Невже ви думаєте, що ми це потерпим, що мовчки ми будемо терпіти знущання?!!!

Чоловіки: Протест перед світом!

Всі: Це дика сваволя!

(тріскотня барабанів, французи готують зброю, робітники відступають)

Офіцір: Гарматним вогнем навчимо вас протестів! Ми гадами всі – душим вас!

Робітник-бунтар: *(звертаючись до своїх)* Зухвальство бундючного офіцірського чобота! *(до Офіціра)* Яке нам діло до ваших війн, до інтересів ваших капітанів. З яких достатків ми зріктися маєм. Для своїх дітей у нас хліба немає. Яке нам діло до ваших війн.

Групи: *(по одній фразі)* Яке нам діло! Ми повстанем на вас! Ми не стерпимо визиску.

Всі: Протест перед світом! *(барабани. Маса знов відступає).*

Офіцір: *(до своїх жовнірів)* беріть його! *(жовніри хватають бунтаря. Маса кидається на оборону).*

Всі: А-а-а....Не смійте! *(барабан. Зброя до бою)*

Офіцір: Мовчати! Дам наказ вжити зброю! Прол'ється кров! *(Пауза, мертва тиша).* На завтра вранці ми ждемо від вас, що всі в порядку станете до праці. Вояків наших, що розміщені у вас приймати дружньо, чесно і гостинно. За всякий поступок найсуворіша кара. А цей бунтівник в добрий приклад усім, на завтра вранці розстріляний буде!

Жінки: А-а-а....!

Всі кидаються за жовнірами з простягнутими руками. Під тріскотню барабанів французьких. Маса завмирає. Пауза.

Німець комуніст. Це снилось нам чи це правда...

Роб жінка: Немов по голові хто вдарив.

Р.ж.2: Не розумію нічого.

Роб чол: Це щось неможливе.

Р.ж.: Ми втратили відчизну?

Групи по фразам: Щось треба зробити. Десь вихід знайти...
Подумать... Подумать...

Всі: Подумать...

Окремі чол: Подумать...

(пауза)

Роб.чол: Запалить!...

Р.ж.: всі....

Р.ж.: Фабрики

Всі: *(радісно)* А-а-а!

Роб.чол: Затопить!...

Р.ж.: Всі

Р.ч. 2 Р.ж.: Шахти!

Всі: А-а-а !

Група: Ні... не те...

Всі по групам: Не те...не те... Подумать... Подумать.....

(пауза)

Німець комуніст: Товариші!!!

Всі по групам: А-а! Скоріш! Збирайтесь , слухайте!...

Німець комуніст: Відчизна чужа для нас. У їхній відчизні ми з голоду мрем і наші німецькі білогвардійці во ім'я відчизни пролляли

нашу кров. Для нас важне одне: вони здавлять, вони висмокчуть нас. І прийде хвиля, це нам буде над силу. Вони будуть вивозити наші достатки, у їхнім краю їхні міщане купитися в розкошах, а тут у Рурі, ми й наші діти вмірати будемо голодною смертю. З рельс потяги! Хай знімає їх варта! Мости позривати! Добувати зброю! Ні один потяг з нашим добром за кордон не вийде.

Група по фразам: Це вірно! Це правда! Ми приймаємо це. Кожен з нас знає обов'язок свій.

Робітник агітатор з ССРР : Товариші! Я з радянських республік. В технічних знаннях від нас ви сильніші, але в справах де боротися треба, покладіться на досвід нашої революції. Коли ви по мужеськи зразу ж не поставитеся проти диких затій кривавої воєнщини, ви втратите все. Ви все вже програли. І потайки кажуть підпольним терором- цього це за мало. Вони виловлять наїсвідоміших з нас, розстріляють найкращих, як цього, що сьогодні наважився їм крикнути правду в вічі. Розстріляють одного, розстріляють і сто. Ні, цього зробити ми не дозволимо. Робітництво – маса, пролетаріат – сила. З всесвітньою силою жартувати не можна. Поки не випустять нас – страйк!

Групи: Ми не дамо. До роботи ніхто не стає.

Німець комуніст: Ми покажемо їм нашу мужеську твердість. Ми станемо тиграми боронити своє право. Хай знають вони, що сидять на вулькані. В нашій одностайности ми непереможні.

Всі: Проти нуляка, ставимо нуляк!!

(пауза. Знову тривожний настрій).

Групи жінок: Щось треба робити. Росходитись треба.

Кілька чол.: *(до комуніста)* Звідкіль будуть накази?

Група жін.: Нам треба додому...

Роб жінка.: Вони стануть постоем по нашим хатах... бешкети почнуться. Солдатське сваволя... Розходитись треба...

Р.ж.: Я бачила прийшло африканське військо. Розмовитись з ним, ніяк не можливо. На великій площі вони вбили дитину!...

Всі чоловікі: Звідкіль чекати наказів?

Німець-комуніст: В комуністичному клубі хай буде наш центр. Всі наші кроки організовані. Кожен наказ виконується сліпо.

Роб. Агітатор з ССРР: Хай вони тепер поміряються з нами!

Всі: В страйку наша перемога!

(Пауза Рух, змовляються)

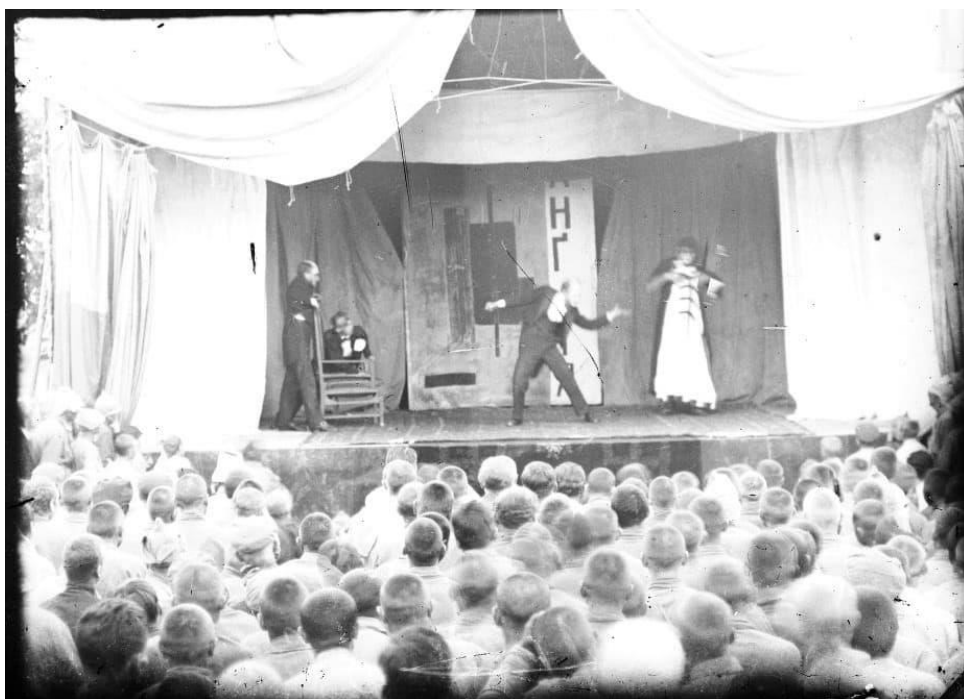
По домах всі – чинно (*швидко розходяться*).

VI картина

ССРР

Музика номер 1 з-за куліс виходять по одному червоноармійці.

5 червоноармійців: Ви, обездолені по всіх країнах, що тяжко гнетесь під ярмом капіталу. В боротьбі тяжкій опускаючи руки, підіймаючись знову за велику думку, ухиляючись від ударів жандармської нагайки, гниючи по тюрмах, в казематах фортець, надмірною працю несучи для других. В безробітті блукаючи з голодними дітьми. В хвилини відчаю і важкої скрути за вами стежить братерське око. Разом із вами б'ється наше серце. Червона армія, це ваша армія! Бо наші долі зв'язані міцно. Покорять вас, загинемо і ми. Ми життя покладемо, помагаючи вам. Лиш спільна перемога дасть завтрашній день.

(музика спиняється, Капіталісти – французи виносять в кріслі Капітала, який почав говорити ще за сценою) Місце дії переноситься в Англію. (Червоноармійці на сцені)

Капітал: Скільки ви кажете занято міст?

1-й француз: Чотири провінції з містами і селами.

Капітал: Весь вугіль, залізо і криця у нас?

2-й француз: Обсаджено військом. Перспективи блискучі!

Капітал: Тепер мені краще. Я вже заспокоївсь. Плян був геніальний, признати це треба. Зі сходу вже також співів не чути. Я чую що дужчаю, можу вже спати. За завтрашній день я вже спокійний....

1-й француз: Одначе справи....

2-й француз: Нічого особливого!

Капітал: Ну що ваші справи?

2-й француз: Все буде гаразд...

1-й француз: Пасивний опір.

Капітал: Опір?! Від кого? Вони ж дали згоди на 25 відсотків.

2-й француз: Маловажна справа.

1-й француз: Робітничча маса ...

Капітал: Робітники?!! Ах.... завжди забуваю про них в своїх обрахунках. Чого вони хочуть? Розбивайте їх. Найбільш непокірних під стінку і куля! Ще з ними возитись. Зажадайте для війська удвоє харчів. Зголодніють, то стануть слухняними!

1-й француз: Вони не хочуть добувати вугіль. За кордон не пускають жодного потяга.

Капітал. Займайте ще більше їхніх територій. Ідіть з військом просто на столицю.

2-й француз: Цього не можна в жодному разі. Чи нас послухаються наші власні маси?

1-й француз: Примусити їх!

2-й француз: Непевне є військо.

Капітал: Викиньте гасла національні. На них ви тримались цілі століття. *(пауза, зігнувся)* Ох... щось мені млосно, не чуєте нічого? Поверніть мене швидче. Хтось за нами стоїть!!!

Французи разом: Нічого немає, це вам так здається.

Капітал: Поверніть мене швидче! *(Його повертають в кріслі до червоноармійців)*

Ви бачите? О! ...

Французи: Нікого немає...

Капітал: Ви сліпі, ви не бачите *(до червоноармійців)* Чого ви з'являєтесь мені по ночах? Чого переслідуйте мене за день? Я не хочу вас бачити. Зникніть, розвійтесь!

Червоноармійці: Ми дійсна сила, дужча за тебе. Із мільйонів беремось ми. Від імени сотень майбутніх поколінь на арені історії виступаємо ми.

Капітал: Хто дав вам право? Як смієте ви? Приблуди бездомні без ніяких традицій. Тисячами вузлів я обплутаю вас. Зникніть, розвійтесь!...

Червоноармійці: Бездомні приблуди?! А хто будував пишну будівлю вашої міці? Наші традиції – це всі повстання, які здіймали поти вас злидарі. А вузли твої, що ти їх наплутав, ударом багнета розітнемо в мент.

Капітал: Одійдіть!...

Червоноармійці: *(грозять зброєю)* Бережись!

Капітал: Одійдіть! *(черв-ці поволі виходять держучи вінтовки до бою).* Ви не бачили?...

1-й француз: Не було...

2-й француз: Нічого...

Капітал: Перенесіть мене швидше туди.

Це місце страшне. Я весь у поту. Мене трусить гарячка. На чому скінчили ми. Обірвалася нитка.

2-й француз: Про похід на столицю.

1-й француз: Про послух наших мас.

Капітал: Ах, так! Згадав я! Убийте їх всіх з ненавистю. Вони нас послухають як і завжди. Облиште мене я хочу спочити після кошмарів страшних.

1-й француз: Ми вас зрозуміли, виконаєм точно.

Капітал: Ідіть...

2-й француз: Перспективи блискучі! Вся Європа наша. Всіх під зброю!

1-й франц.: Затопим їх край!

(Ідуть і при виході зустрічають капіталістів німців, які вбігають з криком)

2-й німець: Це проти умови! Ми не допустимо!

1-й німець: Наших провінцій занято більше!

2-й франц.: Невже вам дивно?

1-й франц.: Бере хто дужчий... *(французи виходять)*

Німці: Це пахне війною, не скоримось ми! *(біжать до капіталу)*

1 німець: Вони в нас забрали...

2 німець: Ще три провінції

1 німець: Вони не дотримують...

2 німець: Наших умов...

Разом: Викликають кризи!

Капітал: Невже ви не бачите? Невже вам не ясно, що це все робиться і для вашого добра? Що спільний наш ворог важніш їх усе?

1-й німець: Все має свій край!

2-й німець: Не стерпимо довше

1-й німець: За те, що занято 40 відсотків

2-й німець: А коли займуть ще хоч версту...

Разом: Ми підем війною! *(вступає музики №4)* Ми патріоти!

Капітал: Тихіше... Що це зі мною? Сьогодні мене мучать злі передчуття. Поверніть мене! Швидче! Що бачите ви? *(ввійшла смерть)*

2-й німець: Нічого не видно.

1-й німець: Це вам так здається.

Капітал: Ви сліпі без чуття! Поверніть мене швидче *(повертають крісло)* Хто ви, шановна пані?

Смерть: Невже не догадалися ви?

Капітал: Щось наче знайоме. З портретів вас знаю. Як ваше ймення?

Смерть: Я, смерть *(музика замовкає)*

Капітал: Смерть!... Ах так... Тепер впізнаю. Чого ж вам власне треба від мене?

Смерть: Я скрізь з'являюсь де мене треба, де чую розвал, де старости край. Моя присутність у таких місцях рахується моїм прямим обов'язком.

Капітал: По кого ж власне ви прийшли сюди?

Смерть: По вас, мій пане. По таких як ви.

Капітал: По мене? Це помилка! Я кляса — не людина. Мене не торкаються ваші параграфи.

Смерть: Ви справді про це гадаєте так, чи може шукаєте викрутня від мене. А знаєте ви, що не так давно, сто років назад в цій самій Європі біля французької гільйотини зійшла в могилу така сама кляса. Таке трапляється частенько. Це мій обов'язок. Ви пробачте, що я із вами покінчити мушу.

Капітал: Це помилка!... Я протестую! А врешті, стривайте. Ви прийшли зарано. Так, дуже зарано. Ви ще не знаєте моїх карт з правом на життя.

Смерть: Ах, ваші карти?! Давайте заграєм. Всі ваші карти у мене биті!
(він бігає і сідає на землю)

Капітал: Ах, ви б'єте мої карти? Цікаво побачить (*Теж сів грає на землі колодою справжніх карт*). От на цю карту, що скажете ви? Після війни налагоджується продукція. Ми йдемо певно до економічного розцвіту.

Смерть: Це карта фальшива. Ми її б'ємо. У вас післявійськовий економічний крах!

Капітал: Я зменшую платню робітникам!

Смерть: А я страйк!

Капітал: А я локаут!

Смерть: А я профсоюз!

Капітал: Є в мене друга... Ця певно сильніша. Антанта велика, Антанта мала!

Смерть: Ця карта дрантива. Немає у вас кращих. Я маю на неї С, С, Р і Р!

Капітал: В мене є дужча. Сховайтесь з цією. А в мене кілька мільонів фашистів.

Смерть: Кінець, мій пане! Я крию цю карту. В Європі десятки мільонів комуністів. Здавайтесь нарешті!

Капітал: Стривайте хвилину... В мене є ще... Ой я пошукаю... Ой маєте!.. Гляньте! Це вам буде кінець. Військова техніка в руках капіталу. Гармати, що б'ють на 300 верст. Тисячі бомб з аеропланів. Гази, що душать і палять, і нищать не тільки військо, а й жінок і дітей. Гази, що випалять землю дотла. Що жаль не знають, як не знаєм і ми. Ми цілі нації зітрем з лиця землі. На розплід не лишили навіть немовлят.

Смерть: Це ваша карта? Чи чую я добре? Невже можливе таке страхіття?

Капітал: А що ви бачите? Гру ви програли

Смерть: Я смерть, що вівіки ремесло це роблю — такою зненавистю до людей не кипіла...

Капітал: Признайтесь зараз, що гру ви програли!

Смерть: В знищення життя так далеко я не йшла. Цілі народи видушувать, нищать... Не лишать майбутньому навіть немовлят... Робить пустелю з квітучого краю... В такій мірі я, смерть на це не здатна. Невже це правда.

Капітал: Ну що, ви програли!...

Смерть: Так, я програла. На цей раз програла. Та мусить бути карта сильніша за вашу. Я її знайду. Ми зустрінемось ще (*вибігає*)

VII картина

Франція

(Червоне світло. Музика номер 5. Картина малює заколот серед французького пролетаріату, який обдурюють і штовхають в війну капіталісти. Не знаючи кого слухати мільйонна маса ділиться на два лагерь і краща частина організується під проводом комуністів)

1-й француз-капіталіст: *(вбігає на чолі групи робітників)* Вітчизна!

2-й француз: *(на чолі другої групи)* В небезпеці!

2-й француз: Німець...

1-й француз: Не здається!

2-й француз: Не допустимо ми!

1-й француз: До такої зневаги

2-й француз: Ми відплатимо їм

1-й француз: За всі старі кривди

2-й француз: Французької крові пролилося багато за прапор перемоги!

1-й француз: Не дамо ми того, що важко так нам діалося!

2-й француз: На те ми платили військові борги, що раніше програли...

1-й француз: Щоб тепер, коли виграли війну, зректися ми мусіли

2-й француз: Французська кров...

1-й француз: Кличе до неба! *(всі ці фрази викрикувались під час страшної біганини маси робітників, які намагаються загнати капіталістів)*

Група робітників: О прокляті німці! Розшматуємо їх!...

2-й француз: Ми оголошуємо мобілізацію!!...

(вступає музика номер 6)

Француз-комуніст: Сліпі, нерозумні, затуманені люде. З вас всякий сміється, що тільки захоче. За звуком солодких слів цих лисиць. Ви не розслухали чим дишуть вони. Спитайте їх куди піде добро, що там на німцях вони награвують. Чи не в свої вони кишені покладуть?

Чи нам від того яка полегша буде? Коли їх кортить німецьке золото. Хай самі підуть битися, ми не заважаємо; Для нас все одно пригнобленість, праця. Для нас все одну просвіту не буде! Геть мобілізації, геть війни криваві! Робітників німецьких корити не станемо, щоб тим не живились наші вельможі. Пролетарі всіх країн, єдналися! *(музика замовкає)*

Група робітників: Пролетарі, єднайтеся!

Група робітників: Хай живе Франція!

1-й француз: *(музика номер 6 вступає)* Цього ми ніяк чекать не могли, що прийдеться на такі слова чути!.. Це не гідно француза — в час тяжкий проти справи народу щей других бунтувати!

2-й француз: Невже у вас ні краплі гордості немає? Невже ви забули, що родились французом? І заповіти нашої історії зустрічають у вас із серцем кам'яним *(до маси)*. Не слухайте його! *(музика заливала)*

1-й француз: Він бунтівник!

2-й француз: Таких як він чекає гільотина!

Француз-комуніст: Скажіть же тепер, ось тут, при всіх — кому користь буде від цієї війни, що ви не рахуючись з людськими жертвами...

1-й француз: Відповідати не станемо!

2-й француз: Не слухайте його!

Група: Ні, ні! Нехай каже!

Роб. чол.: Я до них перехожу! *(перебігає)*

Другий: Я також *(перебігає)*

Третій: І я... *(перебігає)*

Робітник-комуніст: Покиньте їх всі!...

Група *(вступає музика номер 5)*

2-й француз: Ви зрадник!

1-й француз: Зрадник!

Робітник-комуніст: Киньте порожні слова!

1-й француз: Розправимось з вами колись!

2-й француз: Відчизну продаєте!

Француз-комуніст: Що мені ваша відчизна?

2-й француз: Ага-а!

1-й француз: Ви чули?

2-й француз: Ви чули?

Француз-комуніст: За свої б'єтесь інтереси!..

1-й і 2-й капіталіст разом: Не смійте такого казати!

Група: За кого ви станете битись?

Група по фразам: Німецьким золотом, підкуплені, подлі наймити чужинців! Підніжки буржуазії!

Ви ж рвете фронт пролетарський.

Жінка піднята масою вгору: Хай живе мир!

Друга жінка так само: Хай живе війна!

(галас, біганина, переконують один другого)

2-й француз: Ми знайдем засоби на вас! Ми на вас накличем жандармерію!

Всі: Ганьба! Геть! *(свист, гикання)*

Група: *(трохи потім, коли стихла маса)* Прокляття!

Француз-комуніст: Прокляті капіталісти... Розбили всю нашу єдність.

Група: Ми програли всю справу

Француз-комуніст: Найкраща зброя в мирні часи — ми мусимо зараз страти оголосити!..

Група: А ті чи пристануть?

Група: Не пристануть вони...

Роб. жінка: А з мобілізацією як же нам бути? Проти робітників німецьких вони поженуть нас!

Роб. чоловік: Велять убивати товаришів наших!

Француз-комуніст: Хвилина важка і темне майбутнє. Та зміст життя нашого завжди боротьба. І падати духом ми не маємо права! Капітал собі сам копає могилу. Хай дадуть мені зброю, я цього чекаю! Та проти кого я її поверну, це вони ще побачать!

Всі: Хай дадуть нам зброю та проти кого ми її повернем, це вони ще побачать! Не дамо ...

VIII картина

С.С.Р.Р.

(Музика номер 7. Наречена робітника-комуніста, що поїхав в Німеччину, отримала від нього листа і читає зі своїми подругами. Тут подається первісна редакція, але звичайно вона вже застара по змісту. При постановці рекомендується по цьому зразку складати кожен раз новий лист з останніх відомостей, які приніс телеграф. Дівчата (Вісім душ) входять. Наречена агітатора читає йдучи

Дівчина-роб.: ...Але бояться його розстріляти.

Наречена: Вони готові навіть на повстання. Наша забастовка, по котру я писав, проходить успішно. Ні один робітник на завод не йде!

Роб. ж.: Тримаяться й досі!

Дівчина-наречена: Але проте робітниці багато терплять. Французькі вояки учиняють бешкети. Видали наказ про те, що робітники мають постачати харчі для війська, а через те багато людей голодує, багатів мірає, особливо дітей.

Роб. ж.: І голод там вже?

Роб. ж.: Вмірають діти!...

Дівчина-наречена: Положення розпачливе. Коли їм тут хтось не прийде в допомогу, то можуть статись криваві виступи, що врешті закінчатись сумно. Виносьте резолюції протесту проти французького імперіалізму. До вашого голосу тут уже прислухаються. Кожне ваше слово підніме дух!

Роб. ж.: Їм треба допомогти!..

Роб. ж.: Треба сказати нашим, щоб мітинги скликали...

Роб. ж.: У нас вже був мітинг!..

Дівчина-наречена: Треба їх підтримати!

Роб. ж.: Коли в нас був голод, вони нам допомагали!

Роб. ж.: Треба це сьогодні...

Роб. ж.: Сьогодні почати...

Р. ж.: Я скажу своїм...

Р. ж.: Я передам другим...

Р. ж.: Читайте листа!

Р. ж.: Що далі він пише?

Дівчина-наречена: Все ж таки сподіваємося перемогти. Досі ще ні одного вагона вугілля за кордон не пустили. Французьке командування у відчаю. Не знає що робити...

(з останніми словами всі читаючи виходять)

ІХ картина

Німеччина. Рур

(1-й француз-капіталіст виводить ланцюг робітників з зав'язаними очима, душ 7-8. Музика №8)

Група робітників: Чи добрий той шлях, що нас ним ведуть?

Друга група: Куди він веде

1-й франц.: Його мета — свобода вітчизни, матері усіх!
Всі: Його мета — свобода вітчизни, матері усіх? Ведіть нас

(Він переводить їх на друге місце сцени)

1 група: Що маємо робить ми на чужих полях?

2 група: Які діла?

1-й франц.: Знищити ворога, що не хоче коритись силі нашій

Всі: Знищити ворога, що не хоче скоритись? Ведіть нас!

1-й франц.: *(переводить групи)* Героями станете ви! Вас чекає вічна слава!

музика замовкає

(Виходить. Вбігають групами робітники. Чекають страти робітника-бунтаря.)

1-а група троє: Сьогодні розправа!

2-а група двоє: Сьогодні день страти!

Всі: Невже вони зважаться на цей крок останній? Невже доведуть до крайнього відчаю? Іще не сповнилася чаша всіх страждань!...

3-я група троє: В цьому краю це станеться!

Всі: Його вже ведуть! Вони вже тут близько! Рішаюча хвиля розстрілу.

(1-й капіталіст француз вводить робітника-бунтаря німця з зав'язаними очима і ставить до розстрілу)

1-й француз: *(до робітників французів з зав'язаними очима)* Французи! Ворог стоїть перед вами. Покажіть, що ви гідні слави ваших предків, розірвіть його!

Всі французи: Хто він такий, безборонний цей ворог і чим він страшний має бути для нас?

1-й француз: Це німець! Німець з тих провінцій, що запали ми простою рукою. Він ставить перешкоди, обезсилює нас, веде з нами глуху підземну війну!

Всі французи: Чи буде краще для нашої відчизни, коли ми розірвем його так як ти кажеш?

1-й француз: В цьому рятунок, Франції рятунок!

Всі французи: Рятунок Франції? Ми йдемо.

Робітник агітатор з ССРР: *(вибігає вперед і обороняє бунтаря)* Стійте раби, засліплені оглушені! Поки проливати братерську кров, розкрийте очі, насторожте вуха. На слова що в долі рішачу хвилину, ви не смієте не чути, засліпить не смійте. Вогневими звуками з грудей мільйонів вони несуться на всьому світі! Пролетарі єднайтесь, не йдіть проти себе, а спільними ударами ворога валіть!

Група робітників німців: Спам'ятайтесь у зраді!

(робітники французи відступають. Робітник-бунтар рве мотузки, зриває пов'язку з очей і разом з своїм охоронцем приступає до німців)

(Перший німець-капіталіст виводить ланцюг робітників німців з зав'язаними білими хустками очима)

музика 8

Всі німці з зав'язаними очима: Куди нас ведуть? Якими шляхами, де край і мета?

1-й німець-капіталіст: На нашу країну напав лютий ворог! Дзвонять на сполох!

Німці з зав'язаними очима: На сполох? Ведіть!

(німець-капіталіст переводить їх)

Що маєм робити, в тривожну хвилину чим допомогти?

1-й німець: Прогнати ворога і кров'ю його зросити рідні лани.

Німці з зав'язаними очима: Ведіть!

(переводить їх на друге місце на супроти засліплених французів)

1-й німець: Героями станете ви! Вас чекає слава безсмертна!

(вибігає)

Вся маса робітників з засліплених і зрячих з роспачем кидаються лавою на авансцену

Всі: На хрестах розіп'ятий всесвітній пролетар. Од віків наші руки стискають кайдани. Од віків нашу мисль покривають тьмою. Чи инакшим буде сонце грядуще? Чи рабами підем майбутности шляхом? Чи швидко настане червоний світанок?

(Вся маса падає долу і повзаючи один через другого переплітаючись в клубок під час всіх слідуєчих слів на останню фразу будуються в купу тіл, нагромаджуваних одно на друге)

Із їхніх очей нанизаєм намисто! У крові їхній хочу руки скупати! Упитися хочу розшматованим м'ясом. Оп'яніти хочу димом побоевим. Хай нас зал'є. Займайтесь пожежі! За відчизну, за чорта, куди кличе кров!

(На груді тіл робітників вилазить капітал. Його підтримують капіталісти)

Капітал: Дим! Кублється дим! Роззвірепа оскаженілість на ланцюгах танцює. Швидче спускайте їх з ринчаків. Хай стелеться калюжа розливої крові! Це наша стихія. Тут плавиться золото. Золото й кров!

(Вступає музика №4. Вбігає Смерть)

Смерть: Я вас знайшла... я дуже рада! Шукаю за вами днями і ночами. Від поспішного бігу знесилена вся: В мене справа надзвичайно пильна!

Капітал: Які ще справи можуть бути між нами? Ми вже обмінялись підписами і квітами!

Смерть: Помиляєтесь ви! Це трошки не так. Гра, що ми з вами тоді покінчили була фальшива. Доказ очевидний. Колода карт у нас була не повна!

Капітал: Це мені байдуже! Моя карта не бита!

Смерть: Ні бита! Ми мусимо почати с початку!

Капітал: С початку почати? Не маю бажання!

Смерть: Ви боїтесь? Ви володар світу, пан життя і смерти мільйонів людей, невже ви в своїх силах такі непевні? Я пропоную гру!

Капітал: Що б я боявся?!

Смерть: Роздаю карти на цей раз вірні

(починають грати на тілах робітників)

Капітал: Десятка бубни – темнота масс!

Смерть: Бубновий валет – ліквідація неграмотности!

Капітал: Блокада з моря!

Смерть: Надмір продукції!

Капітал: У мене другий інтернаціонал!

Смерть: У вас тільки другий, а третій у мене.

Капітал: Не доводьте мене до останньої карти. Вона вже тоді вам замкнула уста. Козирний

король – всесвітня війна! Ви мусите здатись! І тоді ви здались на цей козир найбільший!

Смерть: Козирний король всесвітня війна?.. Ось тут у мене карта, що раніше її не було! Ось тут вам кінець, ось тут вам могила! Червона армія – козирний туз!

Капітал: *(похилився назад)* – Червона армія...

Смерть: Сила незламана що завжди вас била! Чила якої сама я боюся. *(Інтернаціонал №9)*

Капітал: *(падаючи на руки капіталістів і потім на землю)* – Червона армія! Червона армія!

Смерть: Ось вони вже тут! Б'є тринадцята година! Дозвольте записати вас в мої реєстри! *(в такт музики Інтернаціоналу входять 5 червоноармійців).*

Червон-ці: З Далекого Сходу ми котимось з громом. Докотимось колись і до ваших берегів. У нас зброя в руках і відвага у грудях і ми здобудемо працюючим масам. Прокиньтесь брати!

Всі: Червона армія!!

Червон-ці: Скиньте пов'язки з засліплених очей (*Всі зривають пов'язки*). Погляньте навколо. Побачите що за правду б'ються товарищи ваші. Що понад кордоном, понад Відчизну одна тісно зв'язана пролетарська кляса. І ворог наш спільний не є поміж нами, а ворог наш спільний – це капітал! Прокиньтесь!

Всі: Ми ждали вас!

Роб. чол: По димних заводах Німеччини

Роб. жінка: По Франції шахтах глибоких і темних...

Всі жінки: По всіх частинах земної кулі...

Всі чоловіки: Звивається крик з робітничих грудей!..

Всі: Червона армія! Червона армія!

Робітник німець-бунтар: Вже і ми підняли прапор революції. Настав вже кінець капіталу! С твоєю дужою рукою ми докінчимо свято визволення в цілому світі! Червона армія хай живе!

Всі: Червона армія хай живе! Червона армія хай живе!

Завіса

Музика

№1 – сцена червоноармійців, характер музики бадьорий урочистий, в середині швидко, в темпі.

№2 – танок робітників в ССРР, радісний, бадьорий і досить швидкий, дуже примітивний.

№3 – сцена входу окупаційних військ в Рур, тривожна, бурхлива з скачучим ритмом і різкими акордами музика.

№4 – поява Смерти, характер музики мрачний, вбивчий, містичний.

№5 – сцена заколоту поміж робітниками і капіталістичними у Франції, музика чутлива, тривожна, в дуже швидкому темпі.

№6 – та сама сцена, промова свідомого робітника француза. Рахунок на 4 чверті. Характер піднятий, рішучий, повний.

№7 – сцена читання листа з Німеччини робітницею ССРР(?). Світла, радісна, спокійна музика.

№8 – сцени, малюючі безнадійне положення засліпленого пролетаріату в Західній Європі, неспокійна з частими переборами музика, яка навіває тривогу, з часто зміщаючимся ритмом.

№9 – Інтернаціонал.

Схема декорацій для агітки "Рур" по В. Меллеру

